

Lukáš Petřvalský

Jednota v rozmanitosti

(Harmonie 2003/11)

Jsou lidé, kteří když vám budou vyprávět, co dělají a čím se zabývají, napadne vás otázka, jak to všechno mohou stihnout a kdy vlastně spí. Jejich činnorodost je obdivuhodná. K takovým lidem patří i JIŘÍ HODINA – profesionál v oblasti gregoriánského chorálu, zpěvák, pedagog, šéf skupiny Marcipán. Strávili jsme dopoledne 30. září ve Františkánské zahradě poblíž Václavského náměstí příjemným hovorem, u něhož nám dělala společnost okouzující mladá dáma – Eliška Hodinová, dcera Jiřího Hodiny, jež povznesena nad všechny problémy světa hudby sladce podřimovala ve svém kočárku, zatímco my jsme společně probírali několik oblastí, kterými se Jiří Hodina zabývá.

Jste člověk s docela širokým záběrem ve světě hudby. Od chorálu až k úpravám lidových písní. Jak to jde dohromady?

Jde to dohromady. Dokonce se to nepere, naopak se to dobře doplňuje. Totiž jak lidová píseň, tak gregoriánský chorál jsou ústní tradice. Lidová píseň má ve svém přízvisku dobře označený svůj původ a chorál je zaspojen s tradicí liturgickou. Pochopitelně obě se oblasti se prolínají. Už od 9. století se navzájem propojují lidové tradice s křesťanskými, do církevních ritů se pojímají lidové prvky. V souvislosti s tím mám jeden sen do budoucnosti. Chtěl bych založit jakousi „schola cantorum“ pro děti, ne tedy něco ve stylu „lidušek“, ale školu, která by byla provázána s liturgickým prostředím, třeba ve spojení s některým klášterem nebo při katedrále, tak jak to bývá zvykem například ve Francii. Taková škola by právě byla opřena o syntézu liturgické hudby s lidovými tradicemi (písničky, masopustní průvody a tak dále).

Ovšem takových škol, které se snaží rozvíjet toto propojení hudebních žánrů, je už několik. Především katolická církev se snaží pečovat o tuto oblast – existuje církevní konzervatoř, několik hudebních škol na úrovni základních uměleckých škol. Ale vážným problémem je nedostatek kvalifikovaných lidí. Kde tedy podle vás hledat dobrou kantorskou základnu, která je nutná pro takový projekt?

Asi máte pravdu. V podstatě pedagogické minimum absoluuje každý posluchač konzervatoře nebo akademie. Ale rozhodující je zájem o práci s dětmi, nadšení pro věc a také vůle nechat se dětmi inspirovat, ne se jen nechat jimi ubít (smích). Myslím si, že patřiční lidé tady jsou, ale jsou různě roztroušeni po celé republice. Znáám jich osobně několik a je to jen otázka nějakého impulsu, který by tyto lidi (vesměs jde o mladé pedagogy se smyslem pro netradiční přístupy) dokázal soustředit do jedné scholy cantorum.

Jste velkým nadšencem pro latinu. Uplatňoval byste tento jazyk i na vaší škole v práci s dětmi?

Ano, jistě. To je ale, dle mého soudu, dosti odvážná myšlenka, byť krásná. Přece jenom často slyšíme hlasy, že latina je mrtvý jazyk, a proto učit se jí je jen ztráta času. Myslím, že je nutné rozlišovat druhy latiny. Je tady klasická ciceronovská latina, pak také latina středověká a také latina církevní. Pro naše účely je nejlepší liturgická latina, která vychází od sv. Jeronýma. Myslím si, že stará Vulgata je velmi poetická a myslí na ústní tradici latiny. Snad proto jde dobře „do úst“, je zpěvná a melodická. Právě pro tuto zpěvnost latiny by mohla být má teze výuky pro děti přijatelná. Východiskem je latinský slabikář doplněný ilustracemi. Taková učebnice by počítala se zvukomalebnou podobou latinských slov, aby si je děti mohly snadno zapamatovat. Jde o to, vypěstovat v dětech cit vůči latině a ne je nutit umět z paměti všechny konjugace a deklinace.

Studoval jste chorál ve Francii. Jak vnímají Francouzi tento hudební druh? V čem je rozdíl oproti naší zemi, kde je gregoriánský chorál stále ještě něčím novým, byť velmi dobře teoreticky zvládnutým díky lidem, kteří se tímto fenoménem zabývají?

Společně s Davidem Ebenem jsme měli možnost studovat na stejné škole a prožívat tak krásnou atmosféru mezi lidmi, kteří byli z různých končin a také z různých oborů lidské činnosti. Toto široké spektrum lidí se soustředilo kolem liturgiky a gregoriánského chorálu. V žádném případě nešlo o „gregoriánskou sektu“. Bylo to otevřené společenství lidí, kteří mezi sebou neměli žádné komunikační problémy. Stále se snažím udržovat kontakty získané v době studia, jsem členem sboru Grégoriens de Paris, jednou za rok jedeme s ansámblem Schola Benedicta na jih Francie, kde trávíme Velikonoce s našimi přáteli. Je nutné říci, že gregoriánské scholy ve Francii mají určitou výhodu oproti stejným souborům u nás. Uvažte, že tam na každém rohu zakopáváte o středověkou tradici. V každé knihovně jsou k dispozici staré rukopisy, a to nejen hudební povahy. Navíc Francouzi nemají zábrany do své liturgie, která je sama o sobě velmi moderní, zakomponovat latinu, chorál. Umí velmi citlivě skloubit požadavky pokoncilní liturgie s hudbou staré tradice.

Říkáte, že ve Francii nemají lidé zábrany k takovým krokům. Znamená to, že u nás ty zábrany jsou?

Myslím, že u nás zábrany jsou. A vidím, že se často dělají striktní závěry ve smyslu, že vše, co je latinské, je vlastně zpátečnické. Latina, potažmo gregoriánský chorál se tak stávají „bubákem“, což je samozřejmě chyba.

Tedy ve Francii gregoriánský chorál jednoznačně vede?

Takto se to nedá říct. Je pravda, že je brán zcela přirozeně jako základní hudební druh v liturgické hudbě, ale navštívil jsem

několik schol a ty provozovaly různou hudbu, renesanční, barokní i soudobou, ale bylo vidět, že k této své činnosti mají mnohem zodpovědnější přístup. Každou scholu vede odborník a práce všech členů je velmi hluboká. Také budiž řečeno, že solidní hudební vzdělání je tam lehce přístupné.

Jste také hlavní osobou skupiny Marcipán. Jak vlastně vznikla myšlenka založit skupinu, která by se soustředila na lidovou píseň, ale trochu jinak, a co je její zaměření? Když jsem slyšel vaše nahrávky, říkal jsem si, že muzikologové asi budou mít problém, kam vás zařadit, neboli určit žánr.

Ten problém mám i já sám. Kam s Marcipánem? Nevím a asi to ani nevyřeším, protože to prostě nejde. Na počátku bylo setkání s Miladou Karézovou, kytaristkou. Na jejím koncertě jsem slyšel skladbu Petra Ebena a doslova mě to nadchlo. Její podání mělo až rockový charakter, dala do něj obrovskou energii. Řekl jsem si, že lidové písničky by bylo také možné provádět jinak, než jen tradičně. Domluvili jsme se a začali hrát. Docela to šlo, postupně přišli další muzikanti, a tak se vyvinul Marcipán. Každý z těch zúčastněných vnesl do společné práce kus své originality. Vůbec jsme nehledali nějaký styl.

Když jsem poslouchal vaše poslední album, neubráníl jsem se vzpomínkám na skupinu Nerez.

Spojitosť určitě existuje. Kdysi jsem chodil na jejich koncerty, pak jsem osobně poznal Zuzanu Navarovou a Láďu Vytisku, dokonce nám křtili naše první CD Kolik cukru, tolik mandlí. Všichni znají Nerez a to, co nás spojuje, je asi právě ten přístup – ponechat každému prostor pro jeho originalitu a ve vzájemné komunikaci vytvářet výsledný tvar. U nás v Marcipánu jsme navíc každý zakotvený v jiném žánru. Někdo dělá jazz, jiný rock, já se věnuji gregoriánskému chorálu, jiný dělá barokní hudbu nebo třeba ještě hraje v klasickém orchestru.

Tedy zařazení do příslušné „škatulky“ přenecháme muzikologům. 16. října budete koncertovat společně s Miqueu Montanarem. Jaká je vaše spolupráce?

S Miqueu jsme se poznali loni na festivalu Ile de France, což je festival lehčích žánrů (byla tam také Iva Bittová, Jiří Stivín). Miqueu dělal konferenciéra a po našem vystoupení jsme se domluvili, že bychom si mohli společně zamuzicírovat. A tak jsme se domluvili. Víte, on je takový typický vagant. Má speciální kožený vak, ve kterém nosí rozličné flétny a bubínky. Cestuje po celé Evropě a kontaktuje se s mnoha lidovými zpěváky. Společně jsme utvořili repertoár na koncert a věřím, že se bude líbit.

Jak vůbec vzniká nová položka v repertoáru Marcipánu?

Zase velmi spontánně. Každý nápad je vítán. Nejprve jsem hodně aranžoval sám, ale postupně jsme začali písničky aranžovat všichni. Zatím je výběr písní na mně, ale chtěl bych, aby se i tohoto výběru do budoucna účastnili všichni.

Máte nějakou zvláště oblíbenou oblast, ze které čerpáte nebo nějaké pravidlo?

To ne. Jediným pravidlem je, že se mi to prostě líbí. Ani oblast nehraje roli. Zaujme mě taková písnička, která je něčím zvláštní a může to být cokoliv. Proto mám rád takové sbírky písní, v nichž je o písni co nejméně, například Sušil má opravdu jen melodickou linku, což je skvělé, nic vám nenuťí. Naproti tomu Janáček se snažil zapsat úplně všechno a nenechal prostor pro vlastní přemýšlení nad způsobem interpretace.

Jaké máte „zbožné přání“ (kromě svých pedagogických ambicí)?

Moc bych si přál, aby se Marcipán rozjel na koncertních pódii. Myslím si, že je to jediná cesta, jak se dostat s naším repertoárem k lidem a především k mladým lidem, kteří se tak dostanou do kontaktu s lidovou písní. Jistě je tady několik skupin, které také staví na lidových písních a je dobře, že to každá dělá trochu jinak. Posлуhači si mohou vybrat.

Plánů a přání máte skutečně hodně, a tak vám přeji za čtenáře HARMONIE, aby vás potkávalo i hodně příležitostí všechna přání naplnit.